

УДК.338.512:687(477.87)

Левкулич В.В.

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

ФОРМУВАННЯ ВИТРАТ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ ТА ПОКРАЩЕННЯМ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ НА ШВЕЙНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

У даній статті розглядаються сутність витрат, пов'язаних з забезпеченням та покращенням якості продукції, а також механізм їх формування на швейних підприємствах. Наведено схеми формування витрат на якість на швейних підприємствах взагалом та більшості вітчизняних швейних підприємствах зокрема.

Ключові слова: витрати на якість, формування витрат на якість, швейні підприємства.

Levkulych V.

FORMING OF COSTS FOR PRODUCT QUALITY PROVIDING AND IMPROVING ON SEWING ENTERPRISES

The article outlines the essence of costs for product quality providing and improving and the mechanism of their forming on sewing enterprises. Schemes of forming quality costs on sewing enterprises in general and most of the domestic sewing enterprises, in particular, are reflected in this article.

Key words: quality costs, forming of quality costs, sewing enterprises.

Левкулыч В.В.

ФОРМИРОВАНИЕ ЗАТРАТ, СВЯЗАННЫХ С ОБЕСПЕЧЕНИЕМ И УЛУЧШЕНИЕМ КАЧЕСТВА ПРОДУКЦИИ НА ШВЕЙНЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ

В данной статье рассматриваются сущность расходов, связанных с обеспечением и улучшением качества продукции, а также механизм их формирования на швейных предприятиях. Приведены схемы формирования затрат на качество на швейных предприятиях в целом и большинстве отечественных швейных предприятиях в частности.

Ключевые слова: затраты на качество, формирование затрат на качество, швейные предприятия.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Коректно сформована та проаналізована інформація, що стосується витрат на якість продукції є могутнім інструментом, який забезпечує прийняття виважених, ефективних та своєчасних рішень щодо управління якістю на

підприємстві.

Як стверджують російські науковці В.В. Рєпін та В.Г.Еліферов [6], якщо всі елементи витрат зібрані та розподілені з достатньою точністю, то наступний аналіз витрат на якість продукції може бути тільки інтерпретацією даних.

Достовірна та точна інформація про витрати на якість продукції дає змогу керівництву та управлінському персоналу здійснювати необхідні оперативні заходи та розробляти стратегію, щодо забезпечення та покращення якості продукції, яка виготовляється на підприємстві.

Саме через це, тема дослідження є надзвичайно актуальною, особливо, для вітчизняних швейних підприємств.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Питання формування та оцінки витрат, пов'язаних з забезпеченням і покращенням якості продукції досліджували в працях Серьогін В.Е. [8], Лавренченко Н.І. [4], Сиськов В.І. [9], Васін Ф.П. [2], Попова Т.Д. [5], Тимрієнко І.Ю. [11], Джерелюк Ю.О. [3], Решетов В.В. та інші.

Цілі статті. Мета дослідження полягає у вивченні та обґрунтуванні механізму формування витрат, пов'язаних з забезпеченням та покращенням якості продукції на швейних підприємствах в цілому та вітчизняних швейних підприємствах зокрема.

Методологія даного дослідження ґрунтується на аналізі існуючих теоретичних методик та практики формування витрат на якість продукції. Основними інформаційними джерелами дослідження є науково-методичні публікації зокрема, в мережі Інтернет.

Викладення основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Якщо поняття «якість» визначалося великими філософами ще в III ст. до н.е., то питання «вартості якості» вперше постало в кінці XIX століття. Це було зумовлено тим, що почали збільшуватись обсяги виробництва продукції, підприємства почали виходити на національні ринки з продукцією масового виробництва, керівники втратили можливість самостійно управляти виробничим процесом, постала необхідність в спеціалістах з виробництва та збуту, консультантах з управління. Проте, тільки в 50–х рр. XX ст. управління витратами на якість сформувалось як самостійний науковий напрям.

Вперше тема витрат на якість з'явилася в 1959 р., в американському військовому стандарті MIL–Q–9858 «Вимога до програм якості», де в розділі «Управління програмами якості» містився чіткий пункт 3.6. «Витрати, пов'язані з якістю». Згідно з цим пунктом: «підрядчик повинен

вести та використовувати дані про витрати на якість як елемент управління програмою якості...» [13].

Потім витрати на якість фігурували в національних стандартах США, Великобританії, Германії, де описувався процес їх підрахунку. З врахуванням вищенаведених стандартів був створений міжнародний стандарт ISO 9004 (стандарт – загальне керівництво) [12]. Проте, в стандартах ISO 9001–9003 (стандарты – вимоги), на відповідність яким здійснюється сертифікація систем управління якістю (СУЯ), питання формування та обліку витрат на якість не відображені. Тобто, облік витрат на якість є необов'язковим та може здійснюватись на розсуд керівництва підприємства.

Такий стан справ значно ускладнює процес налагодження на підприємствах ефективних СУЯ та отримання достовірної інформації щодо витрат, пов'язаних з якістю продукції. Ключовим словом в даному формулюванні є саме «ефективна» СУЯ, адже більшість вітчизняних підприємств дуже часто не розуміють, для чого здійснюють впровадження системи управління якістю на своїх підприємствах. Більшість вважають, що їм це потрібно для підтвердження вже досягнутого рівня якості та отримання сертифікату, і не розглядають СУЯ, як засіб для підвищення якості продукції, підвищення кваліфікації робітників, збільшення продажів та завоювання нових ринків збуту.

Як стверджує Голомські В.А.: «концепції витрат на якість стають дуже важливою частиною багатьох систем управління і використовуються для того, щоб виявити можливості зменшення витрат та збільшення задоволеності споживачів, а також відстежувати прогрес протягом часу... Системи витрат на якість допомагають встановити пріоритети при виборі проектів покращення якості, аналізувати тренди витрат для того, щоб оптимально перерозподіляти ресурси...» [14].

Слід зауважити, що витрати на якість – це внутрішня економічна основа всієї системи якості, так як їх облік, аналіз та оцінка створюють передумови для прийняття оптимальних управлінських рішень [1].

Витрати, пов'язані з забезпеченням та покращенням якості продукції – це витрати, пов'язані з налагодженням на підприємстві системи управління якістю, яка забезпечить високий рівень якості процесів, що виникають на кожному етапі життєвого циклу продукту та виробництвом якісної продукції, відповідно до вимог встановлених стандартами якості та очікувань споживачів, а також втрати внаслідок невідповідності вимогам якості.

На сьогоднішній день, існує значна кількість підходів до формування витрат на якість продукції.

Умовно, їх можна розділити на дві категорії:

- формування витрат на якість з позиції функціонального ланцюга, коли відповідні витрати пов'язуються з діяльністю окремих функціональних підсистем підприємства, об'єднаних в загальний логічний ланцюг, який є відображенням процесу виробничо-господарської діяльності;

- формування витрат на якість з позиції ієрархічної структури підприємства передбачає врахування не тільки витрат, що виникають в ході відтворювальних процесів, а й витрат, пов'язаних з їх управлінням.

Так, Решетов В.В. [7] при визначенні методології формування витрат на якість продукції виходить з положень міжнародних стандартів щодо доданої вартості, яка визначається як стратегічний критерій ефективності. При цьому вхід процесу зазвичай є виходом інших процесів, а сам процес додає вартість.

Серьогін В.Е. [8, с. 15] зазначає, що якість продукції повинна гарантувати споживачу задоволення його потреб, надійність продукції та економію витрат, що забезпечується в процесі всієї відтворювальної діяльності підприємства, на всіх її етапах. Віктор Едуардович наводить ланцюг формування витрат та створення вартості продукції, виходячи з основних етапів життєвого циклу продукту та відзначає, що витрати на якість пов'язані не тільки з виробництвом продукції, а й з її управлінням.

Скрипко Л.Е. [10, с. 17] доходить до висновку, що формування складу витрат на якість відбувається індивідуально на кожному підприємстві і являє собою послідовність дій, що в загальному складається з шести стадій: визначення складу процесів; визначення основних характеристик процесів; визначення видів діяльності, що становлять процес; власне формування складу витрат; експериментальна апробація можливостей визначення кожного із видів витрат; коригування складу витрат по результатам експериментального впровадження.

Отже, виходячи з вищенаведеного, можна сформулювати схему формування витрат, пов'язаних з забезпеченням та покращенням якості продукції (рис. 1), яка дає змогу відстежити етапи формування витрат на якість, визначити відповідальних осіб за формування якості на тій чи іншій стадії життєвого циклу продукту, а також зрозуміти, що витрати на якість формуються не тільки в результаті виробничої діяльності.

Рис. 1. Схема формування витрат, пов'язаних з забезпеченням та покращенням якості продукції

Слід зазначити, що механізм формування витрат за відповідною схемою передбачає, також, виникнення непрямих витрат, до яких можна віднести витрати понесені споживачами, витрати внаслідок незадоволеності споживачів, витрати понесені внаслідок втрачених можливостей та репутації. Дослідження зарубіжних вчених показують, що такі витрати є досить значущими для підприємства та обов'язково повинні враховуватись.

Слід зауважити, що для більшості вітчизняних швейних підприємств вищенаведена схема формування витрат, пов'язаних з забезпеченням та покращенням якості продукції буде мати дещо інший вигляд (рис. 2).

Рис. 2. Схема формування витрат, пов'язаних з забезпеченням та покращенням якості продукції на вітчизняних швейних підприємствах

Така схема зумовлена тим, що більшість вітчизняних підприємств працюють на давальницькій сировині, тобто виконують замовлення іноземних підприємців. Налагоджена робота таким чином, призводить до виключення з життєвого циклу продукту таких стадій як маркетингові дослідження, проектування та розробка продукту, реалізація та післяпродажне обслуговування, а також до відсутності системи управління якістю на підприємстві. При цьому, відповідно, стає неможливим виробництво конкурентоспроможної продукції та її збут як на вітчизняному, так і на іноземних ринках. Також, небезпека полягає в тому, що примітивізація виробничого процесу спричиняє втрату навиків та майстерності в моделюванні та розробці продукту.

Варто зауважити, що якість продукції значною мірою залежить від ефективного контролю, який дозволяє не лише своєчасно виявляти брак і припинити надходження недоброякісної продукції до споживачів, але і впливати на процес поліпшення якості продукції.

Значну частку витрат на якість, при організації праці за вищенаведеною схемою, складають витрати на проведення контролю та випробовувань і витрати на усунення помилок.

Висновки. На сьогодні значна частина науковців світу та менеджерів з управління якістю працюють над вдосконаленням функціонування систем управління якістю на підприємствах, в той час як

вітчизняні підприємці тільки розпочинають роботу по впровадженню таких систем. Особливо така ситуація стосується швейних підприємств, які, борючись на ринку жорсткої конкуренції, переважно перейшли на виробництво продукції на давальницькій сировині, що ще більше ускладнює роботу з запровадження та вдосконалення ефективних систем управління якістю.

Необхідність управління витратами на якість завдяки запровадженню на підприємствах систем управління якістю є перспективною темою для подальших наукових досліджень. Не менш актуальним й надалі буде пошук оптимальних шляхів формування та оцінки витрат, пов'язаних з забезпеченням та покращенням якості продукції.

1. Британский стандарт BS 6143:1990. «Руководство по экономике качества. Модель предупреждения, оценки и отказов». Перевод Бородинкой Н.П. // Все о качестве. Зарубежные разработки. О распределении затрат на качество. – № 41. – 2003. – С. 75–98.
2. Васин Ф.П. Управление качеством продукции и организация учета / Ф.П.Васин // Бухгалтерський учёт. – 1976. – № 6. – С. 14–16.
3. Джерелюк Ю.О. Управління якістю продукції та витратами на її забезпечення (на прикладі текстильних підприємств): дис. канд. екон. наук: 08.06.01 / Ю.О.Джерелюк. – Хмельницький, 2002. – 179 с.
4. Лавренченко Н.И. Экономико-математические методы управления затратами на качество / Н.И. Лавренченко, Б.И. Герасимов; под науч. ред. д-ра экон. наук, проф. Б.И. Герасимова. Тамбов: Изд-во Тамб. гос. техн. ун-та, 2005. – 112 с.
5. Попова Т.Д. Концепция управленческого учета и аудита в системе обеспечения качества продукции и услуг: автореф. дис. на соискание науч. степени д-ра экон. наук / Т.Д.Попова. – Ростов-на-Дону, 2002. – 25 с.
6. Репин В.В. Процессный подход к управлению. Моделирование бизнес-процессов. (Серия «Практический менеджмент») / В.В. Репин, В.Г. Елиферов. – М.: РИА «Стандарты и качество», 2004. – 408 с.
7. Решетов В.В. Методология формирования затрат на обеспечение качества продукции // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.maor.vorstu.ru/nn/reshetov.htm>
8. Серёгин В.Э. Экономический анализ процедур управления затратами на качество продукции промышленного предприятия: монография / В.Э.Серёгин, Е.Б.Герасимова; под науч. ред. д-ра экон. наук, проф. Б.И.Герасимова. – Тамбов: Изд-во Тамб. гос. техн. ун-та, 2009. – 80 с.
9. Сиськов В.И. Экономика и статистика качества продукции / В.И.Сиськов. – М.: Знание, 1968. – 35 с.
10. Скрипко Л.Е. Экономическое обеспечение систем менеджмента качества предприятий: теория и методология: автореф. дис. на соискание науч. степени д-р. экон. наук: 08.00.05 / Л.Е. Скрипко. – Санкт-Петербург, 2006. – 32с.
11. Тимрієнко І.Ю. Облік і аналіз витрат на якість продукції: організація і методика: дис. кандидата екон. наук: 08.00.09 / І.Ю.Тимрієнко. – Житомир, 2010. – 196 с.
12. ISO 9004 (1987) «Quality management and quality system elements – Guidelines». – р. 6.
13. Military Specification (MIL-Q-9858A) Quality Program Requirements // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.quality-control-plan.com/mil-q-9858-spec.htm>

14. Golomski W.A. Applications of Quality Cost Concepts / W.A.Golomski. – A Quality Revolution in Manufacturing, 1988. – p. 103.